

ב"ה, מר חשון ה'תשע"ד | אוקטובר 2013 | גליון מס' 2

Journal for European Rabbis

הרבנים במרכז

דבר המרכז

אנו שמחים להגיש את העלון מס' 2 של 'הרבנים במרכז', במיוחד לאור התגובות החמות שקבלנו מהרבנים אודות העלון החדש וההתפתחות של אגף ההוצאה לאור.

בעלון זה אנו סוקרים את פעילות המרכז בחודשיים האחרונים, ואף הבאנו דיונים הלכתיים העומדים על סדר היום.

במדור 'מהותה של רבנות' אנו שמחים לארח את הרב אליעזר גוראריה שליט"א רבה הנבחר של קהילת קרקוב בפולין ומברכים אותו שיאריך ימים על ממלכתו מתוך הצלחה רבה וסייעתא דשמיא.

בברכה,

הרב אריה גולדברג סמונכ"ל
הרב מנחם מרגולין מנכ"ל

תמונת החודש

הרבנים הגאונים, חברי נשיאות מרכז רבני אירופה אצל מרן הרה"ג עובדיה יוסף זצ"ל

ביצחו ארזלים את המצוקים ונשיבה ארוך ה' יחד עם כל בית ישראל, חברי מועצת רבני אירופה ורבני הקהילות ברחבי אירופה אבלים, כואבים ומנכים מרה את פשירתו של מאור התורה וההלכה

הראשון לציון הגאון הגדול

מרן רבי עובדיה יוסף זצוק"ל

"נשיא מועצת חכמי התורה"

ושולחים את תנחומנו לבניו

הגאון רבי **אברהם יוסף** שליט"א
הרב הראשי לחולון וחבר מועצת הרה"ר לישראל

הראשון לציון הגאון רבי **יצחק יוסף** שליט"א
הרב הראשי הספרדי לישראל ונשיא ביה"ד הגדול

הגאון רבי **דוד יוסף** שליט"א
רבה של הר נוף וראש בית המדרש "יחווה דעת"

הגאון רבי **משה יוסף** שליט"א
ראש בד"ץ בית יוסף ומכון מאור ישראל

ולכל המשפחה הרוממה

בנחמת ציון ובבנין ירושלים תנחומו ולא תוסיפו לדאבה עוד.

חברי נשיאות מועצת רבני אירופה הנהלה וצוות העובדים

מנכ"ל: הרב מנחם מרגולין

סמונכ"ל: הרב אריה גולדברג

מנהל אגף הו"ל: הרב שמואל ביסטריצקי

יו"ר הוועד לפיקוח על ההו"ל:

הגאון הרב יעקב דוד שמאהל שליט"א

דיין דק"ק שומרי הדת אנטוורפן

כתיבה: יוסף להב, א. אבא שאול

הגהה: יוסף ביינהקר

ערימה ועיצוב: y.u. designgraphic

יו"ל ע"י 'מרכז רבני אירופה'

Rue Du Cornet 22, Brussels 1040, Belgium

TEL: +32.2.808.2753, Fax: +32.2.791.9259

דוא"ל: office@rce.eu.com

סניף ארץ ישראל: נג'ארה 63, ירושלים 9547161

טל: +972-2-6535949 פקס: +972-2-6516585

Made possible by the

Blue Development Property sa / nv
Avenue des Nerviens 67
1040 Brussels

עידכונים שוטפים מהנעשה והנשמע בקהילות אירופה
באתר מרכז רבני אירופה: www.rce.eu.com

אין מקדשין בשבת

איתא במשנה (ביצה לו, ב): כל שחייבין עליו משום שבות, משום רשות, משום מצוה, בשבת - חייבין עליו ביום טוב.... ואלו הן משום רשות: לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין וכו'. והקשו בגמרא: והא מצוה קעביד. ומשני: לא צריכא דאית ליה אשה ובנים. ומפרש רש"י (הובא בתוס') שכמו ביבם שגם הוא מצוה, והגמרא מתרצת דאיכא עדיף מיניה (ואפילו אין עדיף מיניה) אסור, כן בקידושין אף שאין לו אשה ובנים מ"מ אסור לקדש בשבת. אך דעתו של רבינו תם (הובא בתוס') ששרי לקדש בשבת.

אמנם בתשובה חזר בו רבינו תם, וז"ל הבית יוסף (או"ח סי' שלט): "מכל מקום כתב רבינו תם בתשובה (עי' ספר הישר תשו' סי' מח) שאין מקדשין אשה בשבת אלא מתוך דוחק גדול וכו'".

עבר וקידש אשה בשבת - הקידושין תופסין

עבר וקידש אשה בשבת - הקידושין תופסין. כן מבואר ברי"ף וברא"ש שם בשם הירושלמי, דבכולן שעשו בין שוגגין בין מזידין, מה שעשה עשוי. ולכן אם עבר וקנה קנין בשבת, מקרקעי או מטלטלי, הקנאתו הקנאה, עיי"ש. וכן כתב הרמ"א להלכה (או"ח סי' שלט סעי' ד) וז"ל: "יש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (ר"ת). ואפשר דה"ה הכניסה לחופה שרי (סמ"ג) ואע"ג דלא קי"ל הכי, מ"מ סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות; כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנדוניא ביום ו' עד הלילה, דעושין החופה והקידושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והוי ביוש לכלה ולחתן אם לא יכנס אז; ומ"מ לכתחלה יש לזהר שלא יבא לידי כך".

וכן הורה הרמ"א בתשובה (סי' קכה) שבדידו הוה מעשה שהי' בעירו קראקא, וז"ל: "עזרי מעם ד' עושה שמים וארץ והוא יצילני משגיאה. ואשמע אחרי קול רעש גדול אשר העבירו קול במחנה לומר הביטו אחרי משה, במעשה הנעשה ע"י מקרוב שסדרתי קידושין תחת החופה כדרך הארץ, שהכל יודעין סדר הכלה למה נכסה לחופה. והיה באישון לילה בליל שבת כשעה ומחצה בלילה. והמעשה והסבה אשר הכריחוני לזה הוא מבואר נגלה לכל באי שער עירנו, וזה המעשה אשר נעשה:

איש הי' בארץ ותם הכסף ממנו ושידך בתו גדולה לבן זוגה הראוי לה. ויהי בימי שידוכיה, אשר ארך הזמן עד כניסתה לחופה הלך האב לעולמו והניח חיים לכל ישראל, ונשארה הבת שכולה וגלמודה אין לה אב ואם כי אם קרובים נעשו לה רחוקים והעלימו עיניהם ממנה, זולתי גואל אחד אחי אמה אשר הכניסה לביתו כי אין לה גואל קרוב ממנו. והיה כאשר באה בימים זמן נישואיה אשר היה ראוי לטבוח טבח והכן צרכי החופה, לא ראתה שום תמונת הנדוניא ושאר צרכים, זולתי קול אחד הבא לה שתטבול ותכין עצמה לחתונה כי יהיה לה הנדוניא. והבתולה הנ"ל עשתה כאשר צוו עליה נשים השכינות ושמעה לקולם, גם כיסו אותה ביום ו' בהינומא כדרך הבתולות. וכאשר נטו צללי ערב וכמעט קדש היום, שהיו לקרוביה ליתן הנדוניא קמצו ידיהם וחסרו ממתנת ידם הראוי להם, והיה נחסר מן הנדוניא כמעט שלישי הנדוניא. גם חתן נסוג אחור ולא רצה בשום אופן לכנסה ולא שת לבו לכל הדברים אשר דברו אליו מנהיגי העיר, שלא לבייש בת ישראל מכח כסף נמאס. ולא אבה שמוע רק כפתן חרש אטם אזנו ולא שמע לקול מלחשים, ולא קול

גערת חכם תנידנו. וע"י זה נמשך הזמן מכח קטטות ומריבות, כדרך שאמרו לית כתובה דלית בה תיגרא (שבת קל, א בשנוי לשון). והצליח מעשה שטן עד שהגיע הזמן הנ"ל שהשוו עצמן ונתרצה החתן ליכנס לחופה, ושלא לבייש בת ישראל הגונה קמתי וסדרתי הקידושין בזמן הנ"ל. והנה באשר מלינים עלי, באתי להסיר תלונתן מאתי להביא ראיה וטעמי ונימוקי עמי ועל מה סמכתי בזה לומר כזה ראה וקדש".

הגאון מהר"ם מטקטין, תלמידו של רבינו הרמ"א, מעיד שראה מעשה קידושין אלו ואומר שסידור הקידושין היה כשתי שעות בלילה, וז"ל בחדושי אנשי שם על המרדכי סוף מסכת ביצה: וכן ראיתי ממורי הגאון ר' משה איסרלש בקראקא, ביתומה אחת עניה משודכת להגון לה, והיה אחיה משיאה (צ"ל אחי אמה כמו שמעיד רבינו). ונפל קטטה ביניהם בעסק הנדוניא, ונתעצמו כשתי שעות משחשיכה וקידש היום ולא נמנע הגאון מליתן קידושין, שהיה חושש שמא בתוך כך יהי' לב אחיה נוקף עליו ויתחרט על מה שחפץ לתת לה ויתבטל הדבר, ועכב הרב מלהתפלל מעריב בבית הכנסת שלו עד שנגמר הדבר ונתן קידושין, ואח"כ התפללו מעריב בבית הכנסת שלו.

וראה בספר כלילת יופי להר"ר חיים נתן דעמביצער, ראב"ד קראקא, דף יז ע"א בהגהה שכותב בענין זה: וכפי הנראה לא הסכימו עמו אז כל בני החבורה פה בהוראה זו שהם היו סוברים לאסור בזה וכדעת הסמ"ג שהביא בחדושי אנשי שם סביב המרדכי שם וכדי לעשות סיג וגדר לדבר התקינו חכמי וגדולי העיר פה כי מני אז והלאה לא יעשה שום חופה וקידושין ביום הששי פה בקראקא עד היום הזה, ואם הדבר נחוץ עושין אותו מחוץ לעיר כנודע. ■

קורס חופה וקידושין

עם סיום הקורס נערכו 2 מבחנים- המבחן הראשון היה בעל פה כאשר הרבנים הגאונים חברי מועצת רבני אירופה הגאון רבי ירמיה מנחם כהן חבר נשיאות רבני אירופה וראב"ד פריז ועמו הגאון רבי יעקב דוד שמאהל חבר מועצת רבני אירופה ודיין בבית ה"ד 'שומרי הדת' באירופה בחנו במשך שעה ארוכה את הרבנים שהטיבו להשיב על אשר נשאלו.

לאחר מכן התקיים מבחן בכתב במשך שתיים שעות שערך ע"י הגאון הרב בר שלום.

עם סיום הסמינר וע"פ בקשתם של רבנים רבים אשר נבצר מהם להשתתף בסמינר, הודיעה הנהלת המרכז על קיום סמינר בחודש טבת תשע"ד אי"ה.

פרטים יבואו אי"ה בהמשך.

קורס בן 3 ימים מרתקים בנושא חופה וקידושין התקיים בבריסל לרבני קהילות באירופה. בימי העיון השתתפו רבנים מהולנד, גרמניה, איטליה, צרפת, בלגיה ועוד.

הקורס התקיים בבניין האירגונים היהודיים האירופאיים בבריסל והועבר בטוב טעם ע"י הגאון הרב אליהו בר שלום- מחבר סדרת הספרים הנודעת 'משפט הכתובה' ומו"ץ בירושלים אשר מסר שיעורים בכל שלבי חופ"ק מן כתיבת כתובה ועד מי הם עדים כשרים בכתובה. במשך כשלושה ימים רצופים ועד השעות הקטנות של הלילה נשמע קול התורה וריתחא דאורייתא בין כותלי הבנין.

בחודשים שקדמו לקורס, נשלחו למשתתפים מראי המקומות עליהם הם נבחנו בסיום הקורס.

ארבעת המינים ל-27 מדינות

כמו כן, הושגו כל האישורים הנדרשים מול משרדי המכס המקומיים ומול רשויות הבריאות לשם מניעת עיכוב שחרור החבילות בעת הגעתן ליעד.

כמידי שנה מכינים בימים אלה נציגי המרכז דו"ח הבנוי מלקחי הפרוייקט השנה בו מפורטים רמת שביעות רצונם של הרבנים והקהילות. על הפרוייקט המוצלח ניצח בכשרון רב הרב יוסף ביינהקר, אחראי מחלקת עזרה וסיוע במרכז. עם השלמת הפרוייקט מסר סמנכ"ל מרכז רבני אירופה הרב אריה גולדברג כי "לאחר ניסיון של שנים, הגענו ב"ה למצב שכל המשלוחים הגיעו ליעדם בזמן ובאיכות הטובה ביותר לשביעות רצונם של הרבנים ובני קהילותיהם".

במשרדי מרכז רבני אירופה מסכמים את הפרוייקט הנרחב של אספקת ארבעת המינים לקהילות באירופה שהתבצע בסיועה הנדיב של "קרן מתנאל". כמידי שנה, פנו נציגי המרכז בחודשים שקדמו לחג הסוכות למאות רבנים וקהילות ברחבי היבשת והציעו להם סטים ברמת כשרויות שונות במחירים מסובסדים הכוללים טיפול מיוחד במשלוח הסטים. השנה נרשמה היענות מוגברת כאשר 48 קהילות מ-27 מדינות ביבשת ריכזו את הזמנותיהם דרך משרדי המרכז.

נציגי המרכז דאגו אף למשלוחי הסטים, פרוייקט לוגיסטי מורכב כשלעצמו. כל חבילה נארזה בחומרי אריזה מיוחדים למניעת נזקים שנגרמים כתוצאה של זריקת החבילות במהלך הנעתן למדינות השונות וכתוצאה מתנאי האחסון.

בן ארץ ישראל נמצא בחו"ל לגבי ותן טל ומטר

לקט הלכות - מהפוסקים בזמנינו

טל ומטר מז' במרחשון וכפסקם של הרדב"ז והמהריק"ש דהרי דעת כמה פוסקים דבכלל אפילו בחו"ל אם שואל על הגשמים מז' במרחשון אין מחזירין אותו ע"ש ברדב"ז ובברכ"י שם בסי' קי"ז אות ד' שהסכים כן להלכה ... וא"כ מוטב שיכניס האדם את עצמו למצב כזה שעכ"פ גם לדעת הברכ"י אין מחזירין אותו, למה שיכניס א"ע למצב כזה שאליבא דהרדב"ז והמהריק"ש ודעימייהו מחזירין אותו".

ב. כמקום שהוא שם [בני חו"ל].

1. קהילות יעקב (כתבי קה"י החדשים ברכות מכתב א') - "ולענין שאילת גשמים שבמ"ב בסי' קי"ז הביא דעות היכא דדעתו לחזור אם ינהוג כמקומו עכשיו או כא"י ודעת האחרונים שאחר הפ"ח לנהוג כמקום שהוא שם מספיקא אין להזכיר לכאו', ומהר"ח גריינימן שליט"א אמר שכמדומה לו שכן הורה מרן החזו"א שינהוג כבני חו"ל בזה".

2. קנה בושם (ח"א סי' י') - לשונו לעיל.

3. הגר"ש דבליצקי (אליבא דהלכתא חי"ד עמ' א' סוף טור א') - "מעיקר הדין אין צריך לומר ותן טל ומטר מז' מרחשון דהולכים לפי המקום שנמצא שם. ואף אם נוסע לחו"ל למקום שאין ישוב יהודים דינא הכי".

4. שבט הלוי (ח"י סי' כ"ב) - "דעיקרי הדברים נוטים למש"כ הברכי יוסף סי' קי"ז סעי' ז' שאם נסע לחו"ל לפני ז' חשון שינהג כבן חו"ל גם אם דעתו לחזור, דאזלינן בתר בקשת גשמים כארץ אשר נמצא שם עכשיו".

5. ויהי בנסוע (עמ' ס"ח אות א').

א. לומר ותן טל ומטר בתוך ברכת השנים [כבני אר"י].

1. הגר"א חאיון זצ"ל (הג"ה בס' שלמי צבור, סדר תפלת י"ח ברכה ט' אות ח', עמ' ש"ט) - "ולי הפעוט נראה להכריע כדעת הסוברים ששואל כבני א"י לפי מה שיתבאר דאפי' בן חו"ל ששאל גשמים תוך ס' לתקופה דאינו חוזר".

2. דבר יהושע (ח"ב סי' י"ד סוף אות י"ז) - "יותר טוב שישאל בברכת השנים שהרי דעת הרדב"ז שאפי' בן חו"ל ששאל בז' חשון א"צ לחזור אך למעשה נראה לענ"ד שהנכון שיאמר ותן טל ומטר בארצינו לברכה ויצא מכל ספק".

3. אג"מ (או"ח ח"ב סי' ק"ב) - "נראה דבמקומותינו שצריכים לגשמים מתחלת השנה שדעת הרא"ש בתשובה כלל ד' סימן י' שיש לומר מז' במרחשון כבני א"י וגם הב"י כתב בשם מהר"א שהאמת נראה כהרא"ש ורק שמ"מ לא נהגו כמותו שלכן בדיעבד ששאל מטר אין לו לחזור וכן פסק הרמ"א בסעיף ב', לכן מסתבר שאין לנו לעשות שלא כהרא"ש אלא במה שנהגו כיון שהאמת נראה כהרא"ש רק שלא נהגו. וכיון שבבן א"י שבא לכאן ליכא מנהג דבדבר שלא שכיח לא שייך מנהג, יש להצריך בין לבן א"י אף שאין דעתו לחזור אבל יש לו אשה ובנים בא"י ובין באין לו אשה ובנים ודעתו לחזור באותה שנה, לשאול כבני א"י".

4. ציץ אליעזר (ח"ו סי' ל"ח אות ו') - "הדעת נוטה דיש לפסוק ולהנהיג במיוחד בבן א"י שיצא לחו"ל ודעתו לחזור באותה שנה, או אפילו אין דעתו לחזור באותה שנה אלא שהניח אשה ובנים דינהוג לעצמו כבני א"י ויתחיל לשאול

ג. יאמר ותן טל ומטר בתוך שומע תפילה.

1. דברי יציב (או"ח סי' ס"ח, "דטוב יותר לשאול בשומע תפלה דממה נפשך יצא") - "ותן ברכה" בברכת השנים, "ותן טל ומטר" בשומע תפילה. ואפשר "ותן טל ומטר בארצינו הקדושה ובכל מקום הצריכים להם".
  2. הגרשז"א זצ"ל (יו"ט שני כהלכתו פרק י' הע' ז', הליכות שלמה תפילה פרק ח' סעי' י"ט) - "ותן ברכה" בברכת השנים, "ותן טל ומטר" בשומע תפילה.
  3. הגרשז"א זצ"ל (הליכות שלמה תפילה פרק ח' הע' ע"א מתשובות כת"י משנת תשכ"ב) - "ותן טל ומטר בארץ הקודש ובמקומות הצריכים לכך".
  3. אור לציון (יו"ט שני כהלכתו פרק י' הע' ז') - "ותן ברכה" בברכת השנים, "ותן טל ומטר בארצינו הקדושה" בשומע תפילה.
  4. הגריש"א זצ"ל (אשרי האיש או"ח ח"א פרק כ' סעי' ל"ב).
- עי' פסקי הלכות קרו"ח או"ח אות כ"ח - "בן א"י הנמצא בחו"ל או להיפך, נוהג בענין ותן טל ומטר כמקום הנמצא בו עכשיו, אם דעתו להשאר שם רוב החורף דאז הוא נהנה מאותם גשמים".

5. ביצחק יקרא סי' קי"ז על סעי' א' - "בן חו"ל הנמצא בארץ, ודעתו לחזור, או להפך, מז' במרחשון עד ס' לתקופה יאמר 'ותן טל ומטר' בשומע תפילה, כדי לצאת ידי כל הדעות".

6. ילקוט יוסף (סעי' ט"ו, קיצור שו"ע סעי' ט"ו) - "בן ארץ ישראל שיצא לחוץ לארץ קודם שבעה בחשון, יש אומרים שאם היה דעתו לחזור בתקופת שאלת הגשמים, או אפילו שאין דעתו לחזור בתקופה זו אלא שהשאר אשה ובנים בארץ ישראל, שואל טל ומטר בשבעה בחשון כבני ארץ ישראל. ואם לאו לא ישאל אלא עד ששים לתקופה כבני חוץ לארץ. ויש חולקים וסוברים שלעולם הולך אחר המקום שנמצא שם, ולכן אינו שואל אלא בליל ששים לתקופה כבני חוץ לארץ. ולענין הלכה נראה שאם דעתו לחזור לארץ ישראל בתקופת הגשמים או אפילו במשך השנה, או שהשאר אשה ובנים בארץ ישראל, ישאל טל ומטר בשומע תפילה. [שארית יוסף חלק ג' עמוד קג. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קיז הערה טו]."

7. הלכה ברורה (סעי' ח').
8. פסקי תשובות (אות ג' ד"ה ואם).

נולד במקנס שבמרוקו בשנת תר"ן, 1890, לרבי יעקב טולידאנו ולחנה לבית סודרי. משפחת טולדנו היא משפחת רבנים ותיקה ממגורשי ספרד, שמקורה בטולדו. בני המשפחה התיישבו בעיר מקנס.

נישא לרחל, בתו של הרב שלום עמאר. רבו המובהק היה רבי חיים בירדוגו. למד מוסר אצל רבי חיים משאש. בהיותו כבן שמונה עשרה התמנה לדיין במקנס ובגיל 27, לאחר פטירת אביו, נתמנה לאב בית הדין ולרבה הראשי של העיר. במסגרת תפקידו קיבל ממלך מרוקו חסן השני את עיטור "וויסאם עלאוי" והממשלה הצרפתית העניקה לו את עיטור לגיון הכבוד. השם רפאל נוסף לו בשנת תר"צ, לאחר שחלה.

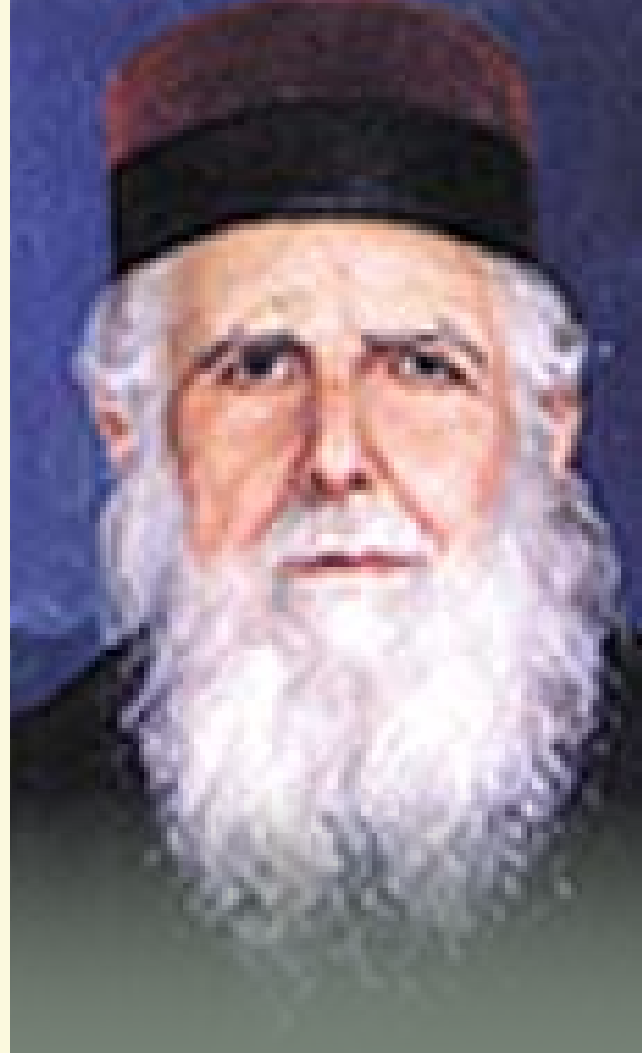
הרב טולדנו הקים מוסדות בעירו: "ביקור חולים" - אשר הגיש סיוע רפואי לעניים חינם; "דובב שפתי ישנים" - בית דפוס שבו הוציא לאור ספרים של חכמי מרוקו; "שובו בני" - תנועה לחזרה בתשובה; "מלביש ערומים" - הספקת ביגוד לעניים ולנזקקים; ו"מוהר הבתולות" - סיוע לחתנים ולכלות. לחם על אופייה הדתי של קהילתו. הקים ישיבה לבני הכפרים והעיירות הסמוכות. נהג להגיע לכפרים כדי לאסוף תלמידים לישיבה זו. דאג למחסורם של התלמידים, החל בביגוד ומזון וכלה בטיפול רפואי.

מדי יום מסר שיעורי תורה בבית מדרשו לפני כ-150 משתתפים, ובימי שישי היה מחלק בעצמו לעניים את כספים אשר גבה מתושבי העיר. היה מזרז את הסוחרים לסגור את חנויותיהם לקראת שבת.

הרב טולדנו חיבר את הספר "קיצור שלחן ערוך השלם". הספר דומה לספר קיצור שולחן ערוך של הרב שלמה גאנצפריד, אך ההלכות שבו הן לפי מנהג מרוקו, על פי הספר כף החיים ואחרים. בספר מופיעים גם פיוטים שכתב, והידוע בהם הוא אשורר שירה לכבוד התורה, אשר נפוץ בקרב עדות המזרח.

במשך השנים היה בקשר רציף עם גדולי עולם, ביניהם הרב מליובאוויטש זי"ע.

הרב טולדנו זצ"ל את הפיוט אשורר שירה לכבוד התורה...

רבי רפאל ברוך טולדנו

היה רבה של
מקנס (מרוקו),
נפטר ב-י"ח
בחשוון תשל"א.